

15/06/2022

Η Λ. Μενδώνη στο 3ο Φόρουμ Ειδικών για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά αρωγός στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής - Παρέμβαση της υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού Λίνας Μενδώνη στο 3ο Φόρουμ Ειδικών για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

«Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να αποτελέσει μια πολύτιμη πηγή αναφοράς, από την οποία οι σύγχρονες κοινωνίες μπορούν να αντλήσουν γνώση και έμπνευση προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής και να προσαρμοστούν ομαλότερα και με τις μικρότερες δυνατές θυσίες στις επιπτώσεις του», υπογράμμισε η Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού Λίνα Μενδώνη στο «3ο Φόρουμ Ειδικών για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς: Κλιματική Αλλαγή και Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά», το οποίο πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά σήμερα, στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης της Συνεργασίας Κίνας-Χωρών Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΚΑΕ) – China-CEEC Cooperation Action Plan για το 2021.

Όπως τόνισε η Λίνα Μενδώνη, «η άυλη πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να σταθεί αρωγός στην προσπάθεια προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, καθώς ενσωματώνει με συμπυκνωμένο τρόπο κληροδοτημένες από τις προηγούμενες γενιές πολιτισμικές γνώσεις, εμπειρίες και πρακτικές, που έχουν αποδειχθεί διαχρονικά χρήσιμες και επιτυχείς στην αντιμετώπιση ανάλογων προκλήσεων και αναγκών».

Στην εισήγησή της, η υπουργός σημείωσε ότι «Ο τομέας της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν είναι δυνατό να παραμείνει αλώβητος από την κλιματική κρίση, αφού, όπως έχει επισημανθεί επανειλημμένα από την UNESCO και τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, τις προσεχείς δεκαετίες πολλά και ποικίλα στοιχεία του υλικού και άυλου πολιτιστικού περιβάλλοντος είναι βέβαιο ότι θα βρεθούν αντιμέτωπα με ισχυρούς κινδύνους, ακόμα και με αυτόν της ολικής απώλειας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συζήτηση σχετικά με τις δυνητικά ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά, όπως αυτές καταγράφονται ήδη με ιδιαίτερη οξύτητα στις περιοχές του πλανήτη, όπου οι άνθρωποι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις εστίες τους.

Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά υφίσταται όσο υφίστανται οι κοινότητες των ανθρώπων που τη δημιουργούν, την εκφράζουν και τη διαιωνίζουν. Χωρίς αυτούς, η άυλη πολιτιστική κληρονομιά παύει να είναι μια ζώσα και εξελισσόμενη παράδοση, και ό,τι απομένει από τα στοιχεία που τη θυμίζουν καταλαμβάνει μία θέση σε Μουσείο ή σε Αρχείο.

Η κινητικότητα των πληθυσμών, όταν καταλύει τους συνεκτικούς δεσμούς των κοινοτήτων, είναι σε θέση να οδηγήσει στην απώλεια και των δεσμών τους με την κληρονομιά τους, την ειδοποιό ταυτότητα και τη συλλογική τους μνήμη».

Το 3ο Φόρουμ Ειδικών για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, με θέμα: Κλιματική Αλλαγή και Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά διοργανώθηκε από τη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΑ, η οποία αποτελεί, μεταξύ άλλων, την καθ' ύλην αρμόδια Υπηρεσία για την εφαρμογή στην Ελλάδα της Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003), σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων και Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κύρια ζητήματα που απασχόλησαν το διεθνές Φόρουμ, στο οποίο υπήρξαν περισσότερες από 100 συμμετοχές, ήταν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά, η συμβολή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στην αντιμετώπιση και την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, καθώς και η ανάπτυξη πολιτικών για την αξιοποίηση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Ολόκληρη τη παρέμβαση της Λ. Μενδώνη:

Αγαπητοί σύνεδροι από την Ελλάδα και το εξωτερικό, κυρίες και κύριοι,

Με ιδιαίτερη χαρά σας καλωσορίζω στο 3ο Φόρουμ Ειδικών για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, που αυτή τη φορά επικεντρώνεται στο ειδικότερο θέμα «Κλιματική Αλλαγή και Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά» και πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης της Συνεργασίας Κίνας-Χωρών Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΚΑΕ) – China-CEEC Cooperation Action Plan για το 2021.

Όπως όλοι γνωρίζουμε, η συνάντηση αυτή χρειάστηκε να αναβληθεί δύο φορές μέσα στο 2021 εξαιτίας της έξαρσης της πανδημίας του Covid-19, μιας ακόμη οξείας κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο, από τις πολλές που καλούμαστε να ξεπεράσουμε. Το γεγονός ότι πραγματοποιείται τελικά σήμερα είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς αποτελεί ένδειξη της αποφασιστικότητάς μας να αντιμετωπίσουμε από κοινού τις αλληπάλληλες και πολυπόικιλες προκλήσεις και διαταραχές (οικονομική, γεωπολιτική, υγειονομική, κλιματική), που απειλούν τη ζωή μας στον πλανήτη, με διαφορετικό βαθμό και επίδραση η κάθε μια.

Η ανθεκτικότητά μας απέναντι σε αυτές θα κριθεί σε όλα τα επίπεδα διαμόρφωσης στρατηγικής και σχεδίασης δράσεων. Δίνοντας έμφαση στις καινοτόμες προσεγγίσεις, όπως αυτές αναδεικνύονται από τη θεωρητική και εφαρμοσμένη επιστημονική έρευνα, μπορούμε να σχεδιάσουμε δημόσιες πολιτικές που να βοηθήσουν τις κοινωνίες μας να προσαρμοστούν και να προχωρήσουν προς το

μέλλον, με μεγαλύτερη σοφία και αυτοπεποίθηση.

Η ανθρωπογενής κλιματική αλλαγή, σύμφωνα με αδιάσειστα επιστημονικά δεδομένα, συμβαίνει ήδη και εκθέτει την ανθρωπότητα σε πολλαπλούς και αυξανόμενους περιβαλλοντικούς κινδύνους, όπως καύσωνες, μέγα-πυρκαγιές, πλημμύρες και εν γένει ακραία καιρικά φαινόμενα, που προκαλούν καταστροφές και σημαντικές επιπτώσεις σε κάθε έκφανση της ανθρώπινης δραστηριότητας και κοινωνικής οργάνωσης.

Η ανάγκη τήρησης από την παγκόσμια κοινότητα των δεσμεύσεων και των στόχων των διεθνών Συμβάσεων και Συμφωνιών για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Σύμφωνα με τις πρόσφατες επιστημονικές εκτιμήσεις της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC 2021,2022), το παράθυρο ευκαιρίας για τον μετριασμό και αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης διαρκώς συρρικνώνεται, ενώ προβλέπεται δυσανάλογη αύξηση του κόστους αντιμετώπισης των κινδύνων, θωράκισης των κοινωνιών και αποκατάστασης των συνεπειών.

Ο τομέας της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν είναι δυνατό να παραμείνει αλώβητος από την κλιματική κρίση, αφού, όπως έχει επισημανθεί επανειλημμένα από την UNESCO και τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, τις προσεχείς δεκαετίες πολλά και ποικίλα στοιχεία του υλικού και άυλου πολιτιστικού περιβάλλοντος είναι βέβαιο ότι θα βρεθούν αντιμέτωπα με ισχυρούς κινδύνους, ακόμα και με αυτόν της ολικής απώλειας.

Εν προκειμένω, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συζήτηση σχετικά με τις δυνητικά ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά, όπως αυτές καταγράφονται ήδη με ιδιαίτερη οξύτητα στις περιοχές του πλανήτη, όπου οι άνθρωποι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις εστίες τους.

Και εδώ να υπογραμμίσουμε ότι η άυλη πολιτιστική κληρονομιά υφίσταται όσο υφίστανται οι κοινότητες των ανθρώπων που τη δημιουργούν, την εκφράζουν και τη διαιωνίζουν. Χωρίς αυτούς, η άυλη πολιτιστική κληρονομιά παύει να είναι μια ζώσα και εξελισσόμενη παράδοση, και ό,τι απομένει από τα στοιχεία που τη θυμίζουν καταλαμβάνει μία θέση σε Μουσείο ή σε Αρχείο.

Η κινητικότητα των πληθυσμών, όταν καταλύει τους συνεκτικούς δεσμούς των κοινοτήτων, είναι σε θέση να οδηγήσει στην απώλεια και των δεσμών τους με την κληρονομιά τους, την ειδοποιό ταυτότητα και τη συλλογική τους μνήμη. Αυτός είναι ένας υπαρκτός κίνδυνος.

Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί φορέα και εκφραστή των τρόπων με τους οποίους οι άνθρωποι στο πέρασμα του χρόνου διεκδίκησαν και πέτυχαν την επιβίωσή τους στον πλανήτη, η οποία πάντα βρισκόταν σε άμεση εξάρτηση από την ικανότητά τους να προσαρμόζονται στο φυσικό περιβάλλον(τεχνογνωσίες και γνώσεις για τη φύση, τον κόσμο και τα έμβια όντα, όπως παραδοσιακές καλλιέργειες και κτηνοτροφία, εμπειρική μετεωρολογία, εθιμικές πρακτικές διαχείρισης φυσικών πόρων), αλλά και να ρυθμίζουν τις κοινωνικές σχέσεις (ήθη, έθιμα, διαβατήριες τελετές κλπ.).

Υπό αυτό το πρίσμα, η άυλη πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να αποτελέσει μια πολύτιμη πηγή αναφοράς, από την οποία οι σύγχρονες κοινωνίες μπορούν να αντλήσουν γνώση και έμπνευση προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής ή/και να προσαρμοστούν ομαλότερα και με τις μικρότερες δυνατές θυσίες στις επιπτώσεις του.

Ειδικότερα η άυλη πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να σταθεί αρωγός στην προσπάθεια προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, καθώς ενσωματώνει με συμπυκνωμένο τρόπο κληροδοτημένες από τις προηγούμενες γενιές πολιτισμικές γνώσεις, εμπειρίες και πρακτικές, που έχουν αποδειχθεί διαχρονικά χρήσιμες και επιτυχείς στην αντιμετώπιση ανάλογων προκλήσεων και αναγκών.

Στο πλαίσιο αυτό και σε συνέχεια της εξελισσόμενης από το 2019 πρωτοβουλίας της Ελληνικής Κυβέρνησης για τη δημιουργία διεθνούς σύμπραξης για την «Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην πολιτιστική και φυσική κληρονομιά», που έχει ήδη υιοθετηθεί από τους αντιπροσώπους 144 κρατών-μελών των Ηνωμένων Εθνών και έχει λάβει τη στήριξη διεθνών οργανισμών όπως η UNESCO και το ICOMOS, το Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού αναπτύσσει ένα εκτενές πρόγραμμα δράσεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Ανάμεσα σε αυτές ξεχωρίζει η συγκρότηση του «Εθνικού Σχεδίου για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από την κλιματική αλλαγή», το οποίο περιλαμβάνει τη σταδιακή διαμόρφωση και εφαρμογή 35 επιμέρους σχεδίων προσαρμογής, που θα επιτρέψουν σε σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία να μετριάσουν τις απειλές της κλιματικής αλλαγής έως το 2030.

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η πιλοτική δράση με στόχο τη δημιουργία των απαραίτητων συνεργειών, την ανάπτυξη επιστημονικής και τεχνικής τεχνογνωσίας και την αντιμετώπιση ζητημάτων που απειλούν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα συγκεκριμένων χώρων μείζονος πολιτιστικής, τουριστικής και

οικονομικής σημασίας, που βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη με κονδύλια από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Αντίστοιχα, σε συνέχεια της «Διακήρυξης της Αθήνας για την κλιματική αλλαγή και το περιβάλλον στη Μεσόγειο» κατά την 8η Σύνοδο Κορυφής των χωρών του Νότου της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Σεπτέμβριο του 2021, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν σε ένα κοινό πιλοτικό πρόγραμμα για την ανάπτυξη της «κλιματικής ταυτότητας» επιλεγμένων μνημείων στην περιοχή της Μεσογείου, με σκοπό την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών, αλλά και τη διάδοση της κτηθείσας τεχνογνωσίας σε άλλες τοποθεσίες και μνημεία εντός και εκτός της Μεσογείου.

Κλείνοντας, θα ήθελα ολόψυχα να ευχηθώ καλή επιτυχία στη σημερινή σας συνάντηση αναμένοντας με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο τις αρχικές τοποθετήσεις των διακεκριμένων προσκεκλημένων μας, όσο και τη συζήτηση στρογγυλής τράπεζας για τις δημόσιες πολιτικές που θα ακολουθήσει.